

5. SINIF

Ay Serisi

Bilgi yolunu Ay gibi ısıt!

Çalışma Ekibi

Ahmet Fatih Erdem

Mevlüt Demir

Gülbahar Kaya

Aygül Altuntaş

Leyla Aydemir

Mustafa Kafa

Emrah Bozdoğan

Gamze Dursun

Buket Demirel

Mehmet Polat

Abdulkerim Çomaklı

Yeliz Bingöl

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ AİLESİ

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ PLATFORMU

5. SINIF

Konu

Anlatımı-Özeti

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ AİLESİ

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ PLATFORMU

Büyük Harflerin Yazımı

* Ay ve gün adları cümlelerin içinde küçük harfle başlar ama yanlarında sayı yazılmışsa büyük harfle başlarlar:

Örnek:

Bu şubat ayının ilk çarşambası güzeldi.
23 Ekim 1923 Cuma

* Cümleler zorunlu haller dışında rakam ile başlamaz. Başlanmışsa bile sayıdan sonra gelen sözcük özel isim değilse küçük harf ile yazılır:

Örnek:

5 yıldır gurbetteyim.
2007 yılında Türk Dil Kurumunun 75. yılını kutladık.

* Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar ve meslek adları büyük harfle başlar:

Örnek:

Ali Bey / Emine Hanım
Sayın Ali Kaya / Dursun Efendi

NOT:

Mektuplarda ve resmî yazışmalarda hitaplar büyük harfle başlar:

Örnek:

Sevgili Kardeşim / Aziz Dostum / Değerli Dinleyiciler

* Akrabalık adı olup lakap veya unvan olarak kullanılan kelimeler büyük harfle başlar:

Örnek:

Baba Gündüz, Dayı Kemal, Hala Sultan, Nene Hatun; Gül Baba, Susuz Dede, Telli Baba vb.

* Millet, kavim, din, mezhep isimleri ve bunlara mensup olanlara verilen isimler büyük harfle başlar:

Örnek:

Türk, Müslüman, Hanefi, Hristiyan

* Yön bildiren kelimeler bir bölge veya ülke adından önce gelirse büyük, sonra gelirse küçük yazılır:

Örnek:

Kuzey Kıbrıs'a tatile gittik.
Kıbrıs'ın kuzeyine tatile gittik.

* Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar. Ancak uzay terimi olarak kullanılmazsa küçük harfle başlarlar:

Örnek:

Yeryüzünde Ay'a yolculuk yapan ilk insan kimdir?
Sanki ay tanesi bir bebekleri doğdu.

* Yer adlarından sonra gelen deniz, nehir, göl, dağ, boğaz, mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak vb. isimler büyük harfle başlar:

Örnek:

Ağrı Dağı, Aral Gölü, Çanakkale Boğazı
Karşıyaka Mahallesi, Hakimler Caddesi

* Yer adlarının sonuna eğer "ili, ilçesi, beldesi, köyü" gibi kelimeler eklenirse o kelimeler küçük harfle başlar:

Örnek:

Mardin ili, Savur ilçesi, Pınardere beldesi, Köprülü köyü

* Bir yer ile özdeşleşmiş yani meşhur olmuş nesneler o yerle anılırsa küçük harfle başlar:

Örnek:

Antep fıstığı, İngiliz anahtarı, Maraş dondurması, Van kedisi

* Levhalar ve açıklama yazıları büyük harfle başlar:

Örnek:

Giriş, Çıkış, Vezne, Otobüs Durağı, III. Kat, I. Blok

* Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar:

Örnek:

Halide Edip'in Sinekli Bakkal romanı çok güzeldir.
Necip Fazıl'ın Büyük Doğu dergisi çok önemlidir.

NOT:

Özel ada dâhil olmayan "gazete, dergi, roman" vb. sözler büyük harfle başlamaz:

Örnek:

Milliyet Gazetesi (Yanlış) > Milliyet gazetesi (Doğru)
Çalıkuşu Romanı (Yanlış) > Çalıkuşu romanı (Doğru)

* Eğer başlıklarda veya eser adlarında "ve, ile" varsa bunlar küçük harfle yazılır. Ancak başlığın tüm harfleri büyük yazılırsa bu defa bu kelimeler de büyük yazılır:

Örnek:

Mai ve Siyah / Leyla ile Mecnun / MAİ VE SİYAH

* Kurum, kuruluş, şirket veya dernek adları büyük harfle başlar:

Örnek:

Türk Hava Yolları

* Özel isimlerden sonra gelen yapım eklerinden sonra gelen çekim ekleri ayrılmaz:

Örnek: Türkçeyi / İngilizcenin ...

* Tarihi yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar:

Örnek:

Dolmabahçe Sarayı, Çankaya Köşkü, Ankara Kalesi

* Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar:

Örnek:

Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı,
19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı,
Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Nevruz Bayramı,
Miraç Kandili, Kadir Gecesi, Hıdırellez
Anneler Günü, Öğretmenler Günü, Dünya Tiyatro Günü

* Tarihi olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.

Örnek:

Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cilalı Taş Devri,
İlk Çağ, Lale Devri, Cahiliye Dönemi, Buzul Dönemi,
Millî Edebiyat Dönemi, Tanzimat Dönemi

* Ders adları: Türkçe, Arapça, İngilizce vb. ders adları büyük harfle yazılır. Bunun gibi durumlar haricinde ders isimleri cümle başında ise büyük değilse küçük harfle yazılır.

Sayıların Yazımı

* Sayılar harfle yazıldıkları zaman çoğunlukla sayı sözcükleri ayrı yazılır.

Örnek:

Saat dokuzu beş geçe / On yedi yaşında
Altmış iki kilo / Yüz on beş lira

* Harfle yazılan sayılar sadece şu üç durumda bitişik yazılabilir:

1) Çek – Senet işlemleri:

650,35 (altıyüzelli TL, otuzbeş Kr).

2) Oyun adları: Dokuztaş, Yüzbir, Birdirbir, Elliiki

* Bölüştürme-paylaştırma anlamındaki sayılar asla rakamla yazılamaz.

Örnek:

2'ser (Yanlış) / İkişer (Doğru)

* Sıra sayılarının yazımında üç farklı yazılış şöyledir:

- 1) İkinci, Üçüncü, Dördüncü
- 2) 2. 3. 4.
- 3) 2'nci 3'üncü 4'üncü

NOT:

2,6 ve 7 sayılarından sonra ek getirilince bazen yanlışlıklar olabilmektedir. Bu sayılarda "-inci" ekinin ilk ünlü harfi silinir:

Örnek:

2'inci (Yanlış) > 2'nci (Doğru)
16'inci (Yanlış) > 16'nci (Doğru)
507'inci (Yanlış) > 507'nci (Doğru)

Bağlaç Olan "ki" nin Yazımı

1. Bağlaç olan "ki" her zaman ayrı yazılır.

* Ayrı Yazıldığı Durumlar: Pekiştirme (Çokluk) anlamı vardır.

* Cümleden çıkarıldığında cümlemin anlamı bozulmaz.

* Birkaç örnekte ki bağlacı kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır: belki, çünkü, hâlbuki, mademki, meğerki, oysaki, sanki. Bu örneklerden çünkü sözünde ek aynı zamanda küçük ünlü uyumuna uymuştur.

* Şüphe ve pekiştirme göreviyle kullanılan ki sözü de ayrı yazılır: Ders bitti, zil çaldı mı ki? Seni öyle göreceğim geldi ki.

Örnek:

- Sıkı giyin ki bu soğukta üşütme.
- Kapıyı kapat ki içeriye toz girmesin.
- Erken çıkalım ki yemeğe yetişelim.

Ek Olan "ki" nin Yazımı

2. Zamir olan "ki" her zaman bitişik yazılır.

* Bitişik Yazıldığı Durumlar: "Yer, Zaman, Zamir" anlamları vardır.

* Cümleden çıkarıldığında cümlemin anlamı bozulur.

Örnek:

- Kalem tıraşım kaybolunca seninkini aldım.
- Komşumuzun arabası yeni, bizimki ise eski.

Not:

"ki" bazı istisnai durumlarda ayrı yazılması gerekirken kalıplaştığı için bitişik yazılmıştır;

* Şifreleri ilk harflerinden çıkar SİMBOHÇAM sanki, illaki, mademki, belki, oysaki, hâlbuki, çünkü, meğerki

Bağlaç Olan "de" nin Yazımı

1. Bağlaç olan "da / de" her zaman ayrı yazılır.

* Bitişik Yazıldığı Durumlar: "Yer, Zaman" anlamları

* Cümleden çıkarıldığında cümlelerin anlamı bozulmaz.

* "Ya da" her zaman ayrı yazılır.

Örnek:

- Çarşıya gitmişken Mehmet Efendi'nin dükkânına da uğradım.
- Durumu ona da bildirdim.
- Düşüne kardeşi de gelecekmiş.

* Bağlaç olan da / de ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak büyük ünlü uyumuna uyar:

Kızı da geldi gelini de. Durumu oğluna da bildirdi. Sen de mi kardeşim? Güç de olsa. Konuşur da konuşur.

Ek Olan "de" nin Yazımı

2. Bulunma hal eki olan "-da/-de" her zaman bitişik yazılır.

* Cümleden çıkarıldığında cümlelerin anlamı bozulur.

* Ayrı Yazıldığı Durumlar: "Dahil olma" anlamı

* Ünsüz uyumuna uyarak "-ta/-te" biçiminde de yazılabilir.

Örnek:

- Tezgâhta iri balıklar vardı.
- Eşyalarını arabada unutmuş.
- Yurtta sulh, cihanda sulh.

NOT:

Özel isimlere veya vakitlere bitişik yazılması gereken "-de" eki olursa araya kesme işareti konulur.

Örnek:

Savur'da oturuyor. (yer) / Mardin'de kalıyor. (yer)
13.30'da geldik. (zaman) / 21.45'te maç var. (zaman)

Soru Eki "mi" nin Yazımı

* Bu ek gelenekleşmiş olarak ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar:

Örnek:

Kaldı mı? Sen de mi geldin? Olur mu? İnsanlık öldü mü?

* Soru ekinden sonra gelen ekler, bu eke bitişik olarak yazılır:

Örnek:

Verecek misin? Okuyor muyuz? Çocuk muyum? Gelecek miydi? Güler misin, ağlar mısın?

* Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır:

Örnek:

Güzel mi güzel! Yağmur yağdı mı dışarı çıkamayız.

* Daima ayrı yazılır. Genellikle soru-pekiştirme bazen de şart anlamlarında kullanılır.

Örnek:

O mu konuşacak? (soru)
İnsanlık öldü mü? (soru)
Güzel mi güzel! (pekiştirme)
Yağmur yağdı mı gideriz. (şart)

Birleşik Kelimelerin Yazımı

* Ses olayı veya anlam değişmesi olursa bitişik yazılır.

Örnek:

İmambayıldı (Anlam değişmesi), Birkaç (Anlam değişmesi)
Cumartesi (Ses olayı), Kaynana (Ses olayı)

* "-ebilmek, -abilmek, -ivermek, -akalmak, -edurmak" ile biten fiiller bitişiktir:

Örnek:

düşünebilmek, yapabilmek, uyuyakalmak, gidedurmak, çıkagelmek, uçuvermek

* "etmek, olmak" yardımcı fiilleri eklenen birleşik fiillerde ses olayı varsa bitişik yazılır.

Örnek:

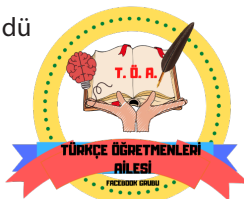
Hallolmak, Emretmek, Kaybolmak
Hasta olmak, Yardım etmek

NOT:

"Şey" daima ayrı yazılır.

NOT:

"Birtakım" sözcüğü "Bazı" anlamında olursa bitişik yazılır.

Kısaltmaların Yazımı

* Kısaltmalardan sonra gelen ekler kesme işareti ile ayrılır.
Ekler son harfin okunuşuna göre yazılmalıdır.

Örnek:

MEB'a (Yanlış) > MEB'e (Doğru)
TBMM'ne (Yanlış) > TBMM'ye (Doğru)

* Büyük harfli kısaltmalarda çoğunlukla nokta konulmaz.

Büyük harfli kısaltmalarda sadece şu üç örnekte nokta konulabilir:

Örnek:

Türkiye Cumhuriyeti: T.C.
Türkçe: T.

* Ölçü birimlerinde de nokta konulmaz.

Örnek:

m (metre), mm (milimetre), cm (santimetre),
km (kilometre), g (gram), kg (kilogram),
l (litre), m² (metrekare), cm² (santimetrekare)

* Tek bir sözcüğün kısaltması yapılıyorsa kısaltmanın sonuna nokta konur:

Örnek:

Alm. (Almanca), İng. (İngilizce),
Kocatepe Mah. (Kocatepe Mahallesi),
Güniz Sok. (Güniz Sokağı),
Prof. (Profesör), Dr. (Doktor), Av. (Avukat),
haz. (hazırlayan), çev. (çeviren), ed. (edebiyat)

NOT:

Sonuna nokta konan kısaltmalardan sonra ve üslü sayılardan sonra ek getirilirse kesme işaretine gerek kalmaz.

Örnek:

vb.leri, Alm.dan, İng.yi / cm³e, m²ye

İkilemelerin Yazımı

*İkilemeler ayrı yazılır:

Örnek:

adım adım, ağır ağır, akın akın, allak bullak, aval aval (bakmak), çeşit çeşit, derin derin vb.

*m ile yapılmış ikilemeler de ayrı yazılır:

Örnek:

at mat, çocuk mocuk, dolap molap, kapı mapı, kitap mitap vb.

İsim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler de ayrı yazılır:

Örnek:

baş başa, diz dize, el ele, göz göze, iç içe, omuz omuza, yan yana, baştan başa vb.

Pekiştirmelerin Yazımı

*Sıfat veya zarf görevindeki pekiştirmeli sözler bitişik yazılır:

Örnek:

apaçık, apak, büsbütün, çepeçevre, çırılçıplak, dümdüz, düpedüz, gömgök, güpegündüz, kapkara, kupkuru, masmavi vb.

Satır Sonuna Sığmayan Sözcüklerin Yazımı

Satır sonuna sığmayan sözcükler hecelenerek (–) kısa çizgi ile ayrılır.

zi işimi-

Bitişik kelimeler tek kelimeymiş gibi hecelenir.

Ha-nı-me-li

Özel isimler hece satır sonuna gelirse kesme işaretinden sonra (–) kısa çizgi konulmaz.

da Samsun'

Satır sonunda ya da başında tek harf bırakılmaz.

caba a-
müdafa-

a
Yukarıdaki ayrımlar yanlıştır.

ba aca-
doğru yazımlardır.

Alıntı Sözcüklerin Yazımı

İki ünsüzle başlayan yabancı kelimeler arasına ünlü konmaz.
Gram problem spor grup tren kritik pratik proje Tsunami vb.

* İstatistik kulüp istasyon gibi kelimelerde konmuştur.

Kelime içinde yan yana ünsüz bulunan yabancı kelimeler arasına ünlü harf getirilmez.

Telgraf antrenman apartman modern elektrik

İki ünlüsü yan yana olan bazı yabancı kelimelere v,y sesi gelir.

Laboratuvar konservatuvar tuvalet

Alıntılarda g sesi olduğu gibi okunur.

Paragraf katalog diyalog diyagram biyografi

* Bazı kelimelerde kalıplaşarak ğ dönüşür.

Fotoğraf coğrafya

YANLIŞ

DOĞRU

Kırvat

Kravat

Tıraş

Tıraş

Arasıra

Ara sıra

Baş vurmak

Başvurmak

Karma karışık

Karmakarışık

Karnibahar

Karnabahar

Yalınış

Yanlış

Ropörtaj

Röportaj

Egsoz

Egzoz

Herkez

Herkes

Asvalt

Asfalt

Orjinal

Orijinal

Mataryal

Materyal

Çenber

Çember

Poça

Poğaça

Komser

Komiser

Espiri

Espri

Dinazor

Dinozor

Antreman

Antrenman

Elektirik

Elektrik

YANLIŞ

DOĞRU

Klavuz

Kılavuz

Yanısıra

Yanı sıra

Vaz geçmek

Vazgeçmek

Haketmek

Hak etmek

Ardarda

Art arda

Pekçok

Pek çok

Yanlız

Yalnız

Şöfor

Şoför

Ünvan

Unvan

Süpriz

Sürpriz

Pisikoljk

Psikolojik

İnsiyatif

İnisiyatif

Eşortman

Eşofman

Zatüre

Zatürre

Eşortman

Eşofman

Izdırap

İstırap

Entellektüel

Entelektüel

Kollektif

Kolektif

Kapütülasyon

Kapitülasyon

Şarz

Şarj

